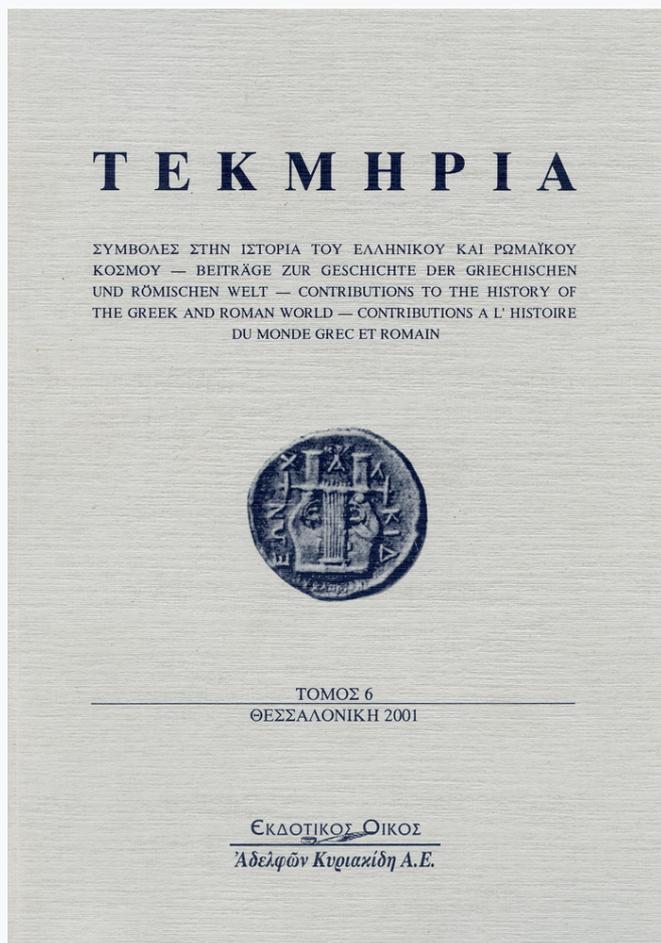

Tekmeria

Vol 6 (2001)

Δύο νέες έπιγραφές από τὸ ἀνατολικὸ νεκροταφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης

Μ. ΤΣΙΜΠΙΔΟΥ-ΑΥΛΩΝΙΤΗ, ΗΛ. Κ. ΣΒΕΡΚΟΣ

doi: [10.12681/tekmeria.163](https://doi.org/10.12681/tekmeria.163)

To cite this article:

ΤΣΙΜΠΙΔΟΥ-ΑΥΛΩΝΙΤΗ Μ., & ΣΒΕΡΚΟΣ Η. Κ. (2001). Δύο νέες έπιγραφές από τὸ ἀνατολικὸ νεκροταφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης. *Tekmeria*, 6, 1–8. <https://doi.org/10.12681/tekmeria.163>

ΔΥΟ ΝΕΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ
ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2000 ἕως τὸν Ἰούλιο τοῦ 2001 διενεργήθηκε ἐντατικὴ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα στὶς ἐγκαταστάσεις τῆς Διεθνoῦς Ἐκθεσης, ἓνα χῶρο ἰδιαίτερα σημαντικὸ γιὰ τὴν πρῶμῃ ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, καθὼς αὐτὸς ἐντάσσεται οὐσιαστικὰ στὸν πυρῆνα τοῦ ἐκτεταμένου ἀνατολικοῦ νεκροταφείου τῆς ἀρχαίας πόλης. Ἡ ἀνασκαφὴ πραγματοποιήθηκε μὲ ἀφορμὴ τὴν επέκταση τοῦ Μακεδονικοῦ Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης ἀνατολικά, στὸ δρόμο μεταξὺ τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος κτίσματος καὶ τοῦ περιπτέρου 13.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀνασκαφῆς ἀποκαλύφθηκαν καὶ ἐρευνήθηκαν 224 συνολικὰ τάφοι, σὲ βάθος ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς σημερινῆς ἐπιφάνειας μέχρι $\pm 2\mu.$, ὅπου ἐντοπίζεται τὸ φυσικὸ ἔδαφος. Οἱ ἀλλεπάλληλες στρώσεις τῶν τάφων, ἡ ποικιλία τῶν ταφικῶν κατασκευῶν καὶ ἡ μαρτυρία τῶν κτερισμάτων βεβαιώνουν τὴν ἀδιάλειπτη χρῆση τοῦ τμήματος αὐτοῦ τοῦ νεκροταφείου γιὰ περισσότερους ἀπὸ ἕξι αἰῶνες, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἕως τὸν 4ο αἰ. μ.Χ.¹. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄφθονα κινητὰ εὐρήματα, ἐνδεικτικὰ τῶν ταφικῶν ἐθίμων τῶν ἀντίστοιχων χρονικῶν περιόδων, ἀποκαλύφθηκαν καὶ δύο ἐπιτύμβιες ἐνεπίγραφες στήλες, δυστυχῶς μετακινημένες ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τους θέση.

I

Μαρμάρινη ἐνεπίγραφη στήλη ἀπὸ λευκὸ λεπτόκοκκο μάρμαρο συγκείμενη ἀπὸ δύο συγκολλημένα τεμάχια. Ὁ κορμὸς τῆς στήλης εἶναι ἐπίπεδος, χωρὶς πλαισίωση καὶ ἀπολήγει σὲ κυμάτιο. Ἡ ὑπερκείμενη ἐπίστεψη, μὲ σχηματικὴ ἀπόδοση ἀκρωτηρίων στὴν κορυφή, ἐγγράφεται μὲ ἔκτυπο

1. Τὰ εὐρήματα παρουσιάστηκαν στὴν 15ῃ συνάντηση γιὰ τὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἔργο στὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη τὸ Φεβρουάριο τοῦ 2002· βλ. Μ. Ταμπίδου-Αὐλωνίτη - Στ. Γκαλινίκη - Κ. Ἀναγνωστοπούλου, «ΔΕΘ καὶ ἀρχαιότητες: μιὰ σχέση μὲ παρελθὸν καὶ μέλλον. Ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα στὸ χῶρο επέκτασης τοῦ ΜΜΣΤ», *ΑΕΜΘ* 15 (2001) (ὑπὸ ἐκτύπωσῃ).

ανάγλυφο στο ὀρθογώνιο μπλόκ τοῦ μαρμάρου². Ἡ πίσω ἐπιφάνεια εἶναι ἀδρᾶ δουλεμένη μὲ βελόνι, ὅπως καὶ οἱ πλάγιες. Ἡ στήλη φυλάσσεται σήμερα στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Θεσσαλονίκης μὲ ἀρ. εὐρ.: 21952 (εἰκ. 1). Διαστάσεις: Ὑψος: 1,23 μ. Πλάτος: 0,338 μ. (βάση) - 0,376 μ. (ἐπίστεψη). Πάχος: 0,082 μ. Ὑψος ἐπίστεψης: 0,20 μ. Ὑψος γραμμμάτων: 0,014 -0,018 μ. Διάστιχα: 0,009 μ. Στὸν κορμὸ τῆς στήλης ἐπιγραφὴ σὲ δύο στίχους:

*Πελεγίνης
Κάμνος*

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμμάτων τὸ μνημεῖο μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ στὸ δεῦτερο μισὸ τοῦ 3ου ἢ στὶς ἀρχές τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. Ἡ γραφὴ εἶναι γενικὰ ἐπιμελημένη καὶ ἡ χάραξη τῶν γραμμμάτων δὲν εἶναι ἔντονη. Σχετικὰ μὲ τὴ μορφή τῶν γραμμμάτων παρατηροῦμε: α) Τὸ πεῖ ἔχει μικρότερη τὴ δεξιὰ κεραία. β) τὸ ἔψιλον εἶναι συμμετρικὸ μὲ μικρότερη τὴν ἐσωτερικὴ κεραία, γ) ἡ ἐσωτερικὴ κεραία τοῦ ἦτα, ὅπως καὶ τοῦ ἄλφα εἶναι εὐθεία. δ) οἱ ἐξωτερικὲς κεραῖες τοῦ σίγμα εἶναι σχεδὸν παράλληλες, ε) οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ κάππα ἐμφανῶς μικρότερες σχηματίζουν γωνία ποὺ ἀπτεται τῆς κάθετης κεραίας τοῦ γράμματος, στ) τὸ μῦ ἔχει ἰδιαίτερα ἀνοικτὰ τὰ σκέλη του, ζ) οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ ὕψιλον εἶναι καμπύλες, η) τὸ ὀμικρον εἶναι ἐμφανῶς μικρότερο ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα. Ὁ τύπος αὐτὸς τῆς γραφῆς ἀπαντᾷ κυρίως σὲ χρονολογημένες ἐπιγραφές στὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 3ου καὶ στὶς ἀρχές τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴ Μακεδονία³.

Τὰ πρόσωπα τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εἶναι γνωστὰ ἀπὸ ἄλλες πηγές. Τὸ ὄνομα Πελεγίνης εἶναι σπάνιο καὶ ἀπαντᾷ ἀποκλειστικὰ στὴ Μακεδονία. Πεληγείνης ὀνομάζεται ὁ πατέρας κάποιου Μενάνδρου σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 44/45 μ.Χ.

2. Γιὰ τὴ μορφή τῆς ἐπίστεψης βλ. *I. Beroia*, 196, 198, 203 (2ος αἰ. π.Χ. πίν.). Παρόμοια εἶναι ἡ ἐπίστεψη τῆς στήλης F. Papazoglou, «Inscriptions de Pelagonie», *BCH* 98¹ (1974) 278 (πίν. 3c) [=B. Bitrakova-Grozdanova, *Les monuments de l' époque hellénistique dans la République socialiste de Macédoine*, Skopje 1987, 116, πίν. II.3 (Demir Karija, τέλη 3. αἰ. π.Χ.)

3. Ὁμοιότητες παρουσιάζει π.χ. ἡ γραφὴ μὲ αὐτὴ τῆς ἐπιγραφῆς M. B. Hatzopoulos, *Macedonian Institutions under the Kings II. Epigraphic Appendix*, (*Μελετήματα* 22) Athens 1996, ἀρ. 25-26, πίν. XXVIIa-b (221-179 μ.Χ.). Πρβλ. καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς *I. Beroia*, 4α-β (223 π.Χ.).

ἀπὸ τὴν Πέλλα⁴, κάποιος Πελειγένης Πελειγένου ἀπαντᾷ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τῆ Μίεζα⁵, ἐνῶ τὸ ἴδιο ὄνομα φέρει ὁ πατέρας τῆς Ἀμμίας σὲ ἐπιγραφή τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Ἑλμείας (Δίπορον)⁶.

Γιὰ πρώτη φορὰ ἀπαντᾷ στὴ Μακεδονία ἀλλὰ καὶ στὸν ὑπόλοιπο ἑλληνικὸ κόσμο τὸ ὄνομα Κάμρυς ποῦ φέρει ὁ πατέρας τοῦ νεκροῦ⁷. Γνωστὸ ἀπὸ ἐπιγραφή τῆς Ἀττικῆς εἶναι τὸ θηλυκὸ ὄνομα Καμρεῖνα, τὸ ὁποῖο σχηματίζεται πιθανότατα ἀπὸ τὴν ἴδια ρίζα⁸.

II

Ὁρθογώνια μαρμάρινη ἐπιτύμβια στήλη ἀπὸ χονδρόκοκκο λευκὸ μάρμαρο. Βρέθηκε κατὰ τὶς ἐργασίες ἀποχωμάτωσης διαταραγμένου τμήματος ἀνάμεσα στὰ πέδιλα τοῦ περιπτέρου 13. Τὸ μνημεῖο δὲν παρουσιάζει ἰδιαίτερη διακόσμηση. Ἐπεξεργασμένη εἶναι μόνον ἡ κύρια ὄψη. Ὁρθογώνιος πίνακας ὀρίζει βᾶθυσμα, ὅπου ἐπιγραφή σὲ ὀκτῶ στίχους. Τρία κισσόφυλα κοσμοῦν τὸ πάνω ἀπὸ τὸν πίνακα τμήμα, συμμετρικὰ τοποθετημένα ὡς πρὸς αὐτόν, καὶ δύο τὰ πλάγια τμήματα (τὸ ἀριστερὸ στὸ ὕψος μεταξὺ τῶν στίχων 7-8 καὶ τὸ δεξιὸ στὸ ὕψος τοῦ στίχου 8). Ἡ πίσω πλευρὰ εἶναι ἀδρᾶ δουλεμένη μὲ βελόνι, ὅπως καὶ οἱ πλάγιες ὄψεις. Ἡ κάτω ὄψη εἶναι ἀποκεκρουμένη. Ἡ στήλη φυλάσσεται στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Θεσσαλονίκης μὲ ἀρ. εὐρ.: 21953 (εἰκ. 2). Διαστάσεις: Ὑψος: 0,56 μ. Πλάτος: 0,475 μ. Πάχος: 0,06 μ. Ὑψος γραμμᾶτων: 0,015-0,028 μ. (τὸ φῖ στὸ δεύτερο στίχο 0,033 μ. καὶ τὸ γιῶτα στοὺς δύο τελευταίους στίχους 0,011 μ.). Διάστιχα: 0,016-0,025 μ. (Τὰ διάστιχα ποικίλλουν καθὼς ἡ χάραξη τῶν στίχων δὲν εἶναι εὐθεία, ἐνῶ τὸ μικρότερο διάστιχο εἶναι αὐτὸ τῶν στίχων 7-8).

4. Βλ. Ch. Edson, «Double communities in Roman Macedonia», στὸ: *Μελετήματα στὴ Μνήμη Βασίλη Λαούρδα*, Θεσσαλονίκη 1975, 98-100.

5. Βλ. M. Delacoulonch, *Archives des missions scientifiques et littéraires*, tome VIII, Paris 1859, 242-243 ἀρ. 28.

6. Βλ. *EAM* 44.

7. Γιὰ τὸ σχηματισμὸ τῶν ὀνομάτων σὲ -υς (γεν. -υος) βλ. καὶ O. Masson, «Quelques noms de magistrats monétaires Grecs. IV. Noms de monétaires à Abdère et Maronée», *RN* 26 (1984) 51 [=OGS II, 430].

8. Βλ. W. Peek, *Attische Grabschriften II. Unedierte Grabinschriften aus Athen und Attica*, Berlin 1958, ἀρ. 171, μὲ τὸ σχόλιο μόνο Καμρεῖνα = Καμερεῖνα(?). Βλ. ἐπίσης J. S. Traill, *Persons of Ancient Athens*, Vol. 10, Toronto 2001. 228. (μεισαιων.).

Γ(αῖϱ) Σεξιτίϱ Σεκούνδϱ
 Φλαβία Εὐφροϱ-
 σύνη τῶ ἰδίῳ ἀν-
 4 δρι Ϝ και Φλαου-
 ἰα Ὀλυμπιάς
 τῶ πατρι μνή-
 μης χάριν και
 8 ἑαυτοῖς ζῶσιν

1. σύμπλεγμα Y+N: τὰ γράμματα Δ και Ω ἐκτός πλαισίου || 2. Μετά τὸ Ο vacat || 3. σύμπλεγμα A+N || 4. μετά τὸ Ι ἀκολουθεῖ κισσόφυλλο || 5-8. Ἡ χάραξη τῶν στίχων δὲν εἶναι εὐθεία, ἀλλὰ παρουσιάζει μιὰ ἑλαφρὴ κλίση πρὸς ἄνω || 7. μετά τὴ λέξη *χάριν* ἀκολουθεῖ στίξη: τὸ Ι τοῦ συνδέσμου *και* εἶναι μικρότερο σὲ σχέση μετὰ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα || 8. τὸ Ι στὴ λέξη *ζῶσιν* μικρότερο σὲ σχέση μετὰ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα.

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς και τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ χρονολογεῖται πιθανότατα ἐντός τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. ἢ τοῦ α' μισοῦ τοῦ 3ου αἰ. Εἰδικότερα, σχετικὰ μετὰ τὸν τύπο τῆς γραφῆς ἐπισημαίνουμε, ἐκτός ἀπὸ τὴ χρῆση δύο —σπάνιων ὁπωσδήποτε— συμπλεγμάτων (Y+N, στ. 1, A+N, στ.3), τὴν ἐπιμέλεια στὴ χάραξη και τὴ συμμετρικότητα τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἔντονους ἀκρέμονες. Ἐπιπλέον, τὰ γράμματα σίγμα και ἔψιλον εἶναι ὀρθογώνια (τὸ δεύτερο ἔχει μικρότερη τὴν ἐσωτερικὴ του κεραία), τὸ ἄλφα ἔχει ἄλλοτε τεθλασμένη (στ. 2, στ. 6) και ἄλλοτε εὐθεία τὴν ἐσωτερικὴ του κεραία, οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ ὑψιλον ἔχουν εὐθεία (στ.5) ἢ καμπύλη μορφή (στ.1-2, 4, 8), ἡ ἐσωτερικὴ κεραία τοῦ ξι εἶναι κυματιστή⁹, και ἡ ἐσωτερικὴ κεραία τοῦ ζῆτα τέμνεται κάθετα στὶς δύο ὀριζόντιες¹⁰.

Τὸ μνημεῖο ἀνήγειραν, σύμφωνα μετὰ τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς, ἡ Φλαβία Εὐφροσύνη και ἡ κόρη της Φλαβία Ὀλυμπιάς στὴ μνήμη τοῦ συζύγου της (ἡ

9. Βλ. σχετικὰ *I. Magnesia XXXV*.

10. Ὅμοια μορφή ἔχει κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τὸ γράμμα ξει σὲ ἐπιγραφές π.χ. ἀπὸ τὴ Βέρροια βλ. *I. Beroia* πίν. 81, 87. Ζῆτα μετὰ κάθετη τὴν ἐσωτερικὴ κεραία ἀπαντᾷ και σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν ἴδια πόλη, βλ. *I. Beroia* πίν. 155. Πρὸβλ. και τὸ σχῆμα τοῦ ζῆτα στὴν ἐπιγραφὴ τοῦ 2ου/1ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Κῶ, Δ. Μποςνάκης, «Νέα λατρεία τῆς Ἐστίας: Ἡ Ἐστία Φαμία στὴν Κῶ», *Ἡόρος* 13 (1999) 189-200 (πίν. 45).

πρώτη) καὶ τοῦ πατρός της (ἢ δεύτερη) Γ(αίου) Σεξιτίου Σεκούνδου. Τὰ πρόσωπα τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ἄγνωστα ἀπὸ ἄλλες πηγές. Καὶ τὰ τρία, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας τους, ἀνήκουν στὴν κατηγορία τῶν ρωμαίων πολιτῶν τῆς πόλης. Ὁ νεκρὸς φέρει τρία ὀνόματα κατὰ τὸ ρωμαϊκὸ ὀνομαστικὸ τύπο (praenomen-gentilicium-cognomen), ἐνῶ ἡ σύζυγος καὶ ἡ κόρη του χρησιμοποιοῦν μόνον gentilicium καὶ cognomen (παρλείπεται τὸ praenomen, ὅπως κυρίως συμβαίνει στὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας τῶν γυναικῶν)¹¹. Τὸ cognomen Σεκούνδος ἀπαντᾷ συχνὰ στὶς ἐπιγραφές τῆς Θεσσαλονίκης¹² καὶ γενικὰ τῆς Μακεδονίας¹³. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ ἱστορικὸ μακεδονικὸ ὄνομα Ὀλυμπιάς¹⁴. Λιγότερο γνωστὸ εἶναι τὸ ὄνομα Εὐφροσύνη τὸ ὁποῖο ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν ὀνομάτων ποὺ δηλώνουν ἠθικὲς ἔννοιες¹⁵.

11. Γιὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη βλ. πρόσφατα καὶ Π. Ἀδάμ-Βελένη-Ἥλ. Σβέρκος, «Ἐπιτάφιος στήλες ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη», στὸ: *Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ἐπιγραφικῆς (Μνήμη Δ. Κανατσούλη)*, Θεσσαλονίκη 22-23 Ὀκτωβρίου 1999, Θεσσαλονίκη 2001, 14 σμ. 4 (μὲ τὴν προηγούμενη βιβλιογραφία, στὸ ἐξῆς: Ἀδάμ-Βελένη-Σβέρκος, «Ἐπιτάφιος στήλες»).

12. Βλ. *IG X 2.1*, σ. 306 (εὐρετήρια).

13. Γιὰ τὴ χρήση τοῦ ὀνόματος σὲ ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία βλ. ἐνδεικτικὰ Α. Β. Tataki, *Macedonian Edessa. Prosopography and Onomasticon*, (Μελετήματα 18) Athens 1994, s.v. (στὸ ἐξῆς: Tataki, *PE*), καὶ Ἥλ. Κ. Σβέρκος, *Συμβολὴ στὴν ἱστορία τῆς Ἄνω Μακεδονίας τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων (Πολιτικὴ ὄργανωση, κοινωνία, ἀνθρωπωνυμία)*, Θεσσαλονίκη 2000, 191, 216, 220.

14. Βλ. *IG X 2.1*, *129 (1ος αἰ. π.Χ.-1ος αἰ.μ.Χ.), 181, 187, 206, 628 (3ος αἰ.). Γιὰ τὴν παρουσία του σὲ ἄλλες μακεδονικὲς πόλεις βλ. Α. Β. Tataki, *Ancient Beroea. Prosopography and Society*, (Μελετήματα 8) Ἀθήνα 1988, s.v. (στὸ ἐξῆς: Tataki, *PB*), Tataki, *PE*, s.v. (3. αἰ.μ.Χ.), Σβέρκος, *Ἄνω Μακεδονία*, 126, D. C. Samsaris, «La vallée du Bas-Strymon à l'époque impériale. Contribution épigraphique à la topographie, l'onomastique, l'histoire et aux cultes de la province romaine en Macédoine», *Δωδώνη* 18.1 (1989) 331. Γιὰ τὴν χρήση ἱστορικῶν ὀνομάτων στὴ Μακεδονία κατὰ τὴν αὐτοκρατορικὴ ἐποχὴ βλ. J. Touloumakos, «Historische Personennamen im Makedonien der römischen Kaiserzeit», *ZAnt* 47 (1997) 217-219. Γιὰ τὴν παρουσία τους στὴ Θεσσαλονίκη βλ. G. Mihailov, «Aspects de l'onomastique dans les inscriptions anciennes de Thessalonique», στὸ: *Ἡ Θεσσαλονίκη μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Πρακτικὰ Συμποσίου Τεσσαρακονταετηρίδος τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν* (20 Ὀκτ. - 1 Νοε. 1980), Θεσσαλονίκη 1982, 78-80.

15. Τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ μία ἀκόμη φορὰ στὴ Θεσσαλονίκη, βλ. *IG X 2.1* 664 (2. αἰ. μ.Χ.). Γιὰ ἐπιπλέον μαρτυρίες ἀπὸ τὴ Μακεδονία βλ. *SEG XXIX* 617 (Χαλκιδική), Ph. M. Petsas -M. B. Hatzopoulos-L. Gounaropoulou-P. Paschidis, *Inscriptions du*

Όπως προκύπτει από το gentilicium Φλαβία, το οποίο φέρει ή Εύφροσύνη, πρόκειται για απόγονο οικογένειας της Θεσσαλονίκης, η οποία πιθανότατα απέκτησε τη ρωμαϊκή πολιτεία από κάποιον αυτοκράτορα της Φλαβιανής δυναστείας¹⁶. Δύσκολο ωστόσο είναι να προσδιοριστεί ή προέλευση της πολιτείας του Γ. Σεξτίου Σεκούνδου.

Πρόσωπα με το gentilicium Σέξιτιος (Sextius) είναι γνωστά από τρεις ακόμα επιγραφές της Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για τον Τ. Σέξιτιο [-----], το cognomen του οποίου δέ σώζεται, γνωστό από αναθηματική επιγραφή του 1ου αι. μ.Χ.¹⁷, τη Σεξτία Σεκουνδία, γνωστή από επιτάφιο βωμό του 2ου αι. μ.Χ.¹⁸, καθώς και τον Λ. Σέξιτιο Εύτακτο και τη σύζυγό του Σεξτία Τέρτυλλα, την κόρη τους Σεξτία Μαξίμα και τον *θρέψαντα* της τελευταίας Λ. Σέξιτιο Ούιταλο, που μαρτυρούνται σε επιτάφια επιγραφή του 2ου/3ου αι.¹⁹. Κάποιος Σέξιτιος Γαϊανός είναι γνωστός από τιμητικό βωμό του β' μισού του 2ου αι. μ.Χ. της Βεροίας²⁰. Η παρουσία των προσώπων αυτών στη Μακεδονία ήδη από τον 1ο αι. μ.Χ. καθιστά πιθανή την υπόθεση ότι πρόκειται για μέλη της κοινότητας των «συμπραγματευομένων Ρωμαίων» της Θεσ-

sanctuaire de la Mère des Dieux Autochtone à Leukopétra (Macédoine) [Μελετήματα 28], Athènes 2000, άρ. 52 στ.8 (Λευκόπετρα, 208/209), *Ann. épigr.* 1997, 1358 [=SEG XLVII 974, "Άγιος Βασίλειος], ενώ το ίδιο όνομα φέρει κάποια γυναίκα καταγόμενη από την Άμφίπολη σε επιτάφια στήλη από την Άθήνα· βλ. *IG II*², 8083 και Α. Β. Tataki, *Macedonians Abroad. A contribution to the prosopography of Ancient Macedonia*, (Μελετήματα 26) Athens 1998, 52 (2. αι.π.Χ.). Για τη διάδοσή του στον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο βλ. *LGPN I-IIIB*, s.v. Για τη χρήση ονομάτων που αποδίδουν άφρημένες έννοιες βλ. και Α. Tataki, «Observations on Greek feminine names attested in Macedonia», *Tyche* 8 (1993) 190-192.

16. Για τη διάδοση του gentilicium Φλάβιος στη Θεσσαλονίκη βλ. τελευταία Έλ. Τρακοσοπούλου-Σαλακίδου, «Φλαουία Ήδέα. Ήπιτάφια επιγραφή από τη Θεσσαλονίκη των αυτοκρατορικών χρόνων», *Τεκμήρια* 1 (1995) 133 σημ. 3 (με τη σχετική βιβλιογραφία).

17. Βλ. *IG X* 2.1, 259 στ. 28.

18. Ήως Σεττία μεταγράφει το όνομα ό Ch. Edson, *IG X* 2.1, 319 [=SEG XLII 628, 2. αι. μ.Χ.]. Ήπό φωτογραφία που δημοσιεύει ή Π. Ήδάμ-Βελένη, *Μακεδονικοί Βωμοί. Τιμητικοί και ταφικοί βωμοί αυτοκρατορικών χρόνων στη Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα της επαρχίας Μακεδονίας και στη Βέροια, πρωτεύουσα του κοινού των Μακεδόνων*, Διδ. διατρ. Θεσσαλονίκη 1996, άρ. 82, προκύπτει ότι το gentilicium της νεκρής είναι Σεξτία.

19. Βλ. *IG X* 2.1, 504.

20. Βλ. Tataki, *PB*, άρ. 1168 και *I.Beroia*, 86.

σαλονίκης²¹. Ὡστόσο, ἡ χρήση τοῦ *praenomen* Γάιος ἀπὸ τὸν Σέξτιο Σεκοῦνδο τῆς ἐπιγραφῆς μας δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπόθεση ὅτι ὁ ἴδιος ἢ οἱ ἄμεισοι πρόγονοί του ἀπέκτησαν τὴ ρωμαϊκὴ πολιτεία χάρις στὴ μεσολάβηση τοῦ C. Sextius Martialis, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε *procurator* τῆς Μακεδονίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ 2ου αἰ.²².

Τὸ ἐρώτημα ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῶν ὀνομάτων τῶν προσώπων τῆς ἐπιγραφῆς συνδέεται μὲ τὴ χρήση ἐκ μέρους τῆς κόρης τοῦ *gentilicium* τῆς μητέρας (Φλαβία) καὶ ὄχι αὐτοῦ τοῦ πατέρα (Σεξτία). Τὸ φαινόμενο βέβαια εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐπιγραφές τῆς Θεσσαλονίκης²³. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση δηλαδὴ ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἓνα μὴ καθόλα νόμιμο γάμο (*iniustum matrimonium*), γεγονός ποῦ σημαίνει ὅτι εἴτε ἡ μητέρα ἀπέκτησε τὴ ρωμαϊκὴ πολιτεία καὶ ὁ πατέρας ἦταν δοῦλος ποῦ ἀπελευθερώθηκε ἀργότερα, εἴτε καὶ οἱ δύο γονεῖς ἦταν δοῦλοι, ἀπελευθερώθηκαν ὁμως μετὰ τὴν τέλεση τοῦ γάμου, μὲ πρώτη τὴ μητέρα²⁴.

Μαρία Τσιμπίδου-Αὐλωνίτη
Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο
Θεσσαλονίκης

Ἡλίας Κ. Σβέρκος
Πανεπιστήμιο Χαϊδελεβέργης

21. Βλ. σχετικὰ Ἀθ. Ριζάκης, «Ἡ κοινότητα τῶν “συμπραγματευομένων Ρωμαίων” τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ρωμαϊκὴ οἰκονομικὴ διείσδυση στὴ Μακεδονία», *Ἀρχαία Μακεδονία* 4 (1983) [1986] 514-517. Πρβλ. καὶ Ο. Salomies, «Contacts between Italy, Macedonia and Asia Minor during the principate», στό: (Ath. Rizakis ἐκδ.) *Roman onomastics in the Greek East. Social and political aspects. Proceedings of the International Colloquium on Roman Onomastics*, Athens, 7-9 Sept. 1993, Athens 1996, 115.

22. Τὴν ὑπόθεση αὐτὴ κάνει ὁ Δ. Σαμσάρης γιὰ τὸν Σέξτιο Γαϊανὸ ἀπὸ τὴ Βέροια· βλ. «Ἀτομικὲς χορηγήσεις τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας (*civitas romana*) καὶ ἡ διάδοσή της στὴ ρωμαϊκὴ ἐπαρχία Μακεδονία. II. Ἡ περίπτωση τῆς Βεροίας, ἔδρα τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων», *Μακεδονικά* 27 (1990) 361. Γιὰ τὸν C. Sextius Martialis βλ. καὶ Θ. Σαρικάκης, *Ρωμαῖοι ἄρχοντες τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας. Μέρος Β΄: Ἀπὸ τοῦ Ἀυγούστου μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ (27 π.Χ.-284 μ.Χ.)*, Θεσσαλονίκη 1977, 188-189.

23. Βλ. Ἀδάμ-Βελένη-Σβέρκος, «Ἐπιτάφιος στήλες», 22 (ὄπου συγκεντρωμένα παραδείγματα).

24. Βλ. καὶ Μ. Γιούνη, *Provincia Macedonia. Θεσμοὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου στὴ Μακεδονία ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας*, Ἀθήνα-Κομοτηνὴ 2000, 154-157.

*SUMMARY*TWO NEW INSCRIPTIONS FROM THE EAST CEMETERY OF
THESSALONIKI

This article presents two inscriptions found in the east cemetery of Thessaloniki in 2000/2001. 1) Two joining fragments of a marble funerary stele with an engraved pediment on the top; the stele was set up on the grave of Peleignes, son of Kamrys (c. 250-150 BC). The name Peleignes is very rare, attested only in Macedonia (Pella, Mieza, Diporon). The name Kamrys was hitherto unattested, but it may be related to the name Kamreina in Athens. 2) Marble stele decorated with ivy leaves in relief. Flavia Euphrosyne and her daughter Flavia Olympias erected this stele with for Euphrosyne's husband C. Sextius Secundus and for themselves (c. AD 175-250). The nomen Sextius is attested in Thessaloniki already in the 1st cent. AD, probably among the Roman negotiatores, but the praenomen of C. Sextius suggests that he or his father owed Roman citizenship to C. Sextius Martialis, procurator in Macedonia in the late 2nd cent. AD. The fact that the daughter had the same *nomen* as her mother (Flavia, not Sextia) implies that the daughter was born while her father was still a slave.

Μ. Αύλωνίτη-Ἡλ. Σβέροκος, Εἰκ. 1

Μ. Αύλωνίτη-Ἡλ. Σβέροκος, Εἰκ. 2